

Sygn. akt V KK 83/21

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 23 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Kazimierz Klugiewicz (przewodniczący)

SSN Piotr Mirek (sprawozdawca)

SSN Paweł Wiliński

w sprawie **A. P.**

w przedmiocie stwierdzenia zgodności z prawdą oświadczenia lustracyjnego

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

w dniu 23 czerwca 2021 r.,

kasacji, wniesionej przez Prokuratora Generalnego - na niekorzyść

od orzeczenia Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 12 marca 2020 r., sygn. akt II AKa (...),

utrzymującego w mocy orzeczenie Sądu Okręgowego w (...)

z dnia 24 września 2019 r., sygn. akt III K (...),

**uchyla zaskarżone orzeczenie i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w W., orzeczeniem z dnia 24 września 2019 r., sygn. akt III K (...),

na podstawie art. 21a ust. 1 i 2 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu

informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2007 r., Nr 63, poz. 425) stwierdził, iż złożone przez A. P. oświadczenie lustracyjne jest zgodne z prawdą. W przedmiotowym oświadczeniu lustrowany zaprzeczył służbie i pracy w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu przepisów ustawy lustracyjnej oraz współpracy z tymi organami.

Apelację od powyższego orzeczenia wniósł prokurator, zarzucając mu:

1. rażącą obrazę przepisów prawa materialnego, to jest art. 2 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej, poprzez jego niezastosowanie;
2. obrazę przepisów postępowania, to jest art. 17 § 1 pkt 11 k.p.k. przez zignorowanie treści przepisu art. 7 ust. 3 ustawy lustracyjnej;
3. mającą wpływ na treść orzeczenia obrazę przepisów postępowania, to jest art. 7 k.p.k., art. 410 k.p.k. i art. 424 § 1 pkt 1 k.p.k., w następstwie błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia i mającego wpływ na jego treść.

Mając na względzie powyższe, prokurator wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Sąd Apelacyjny w (...), orzeczeniem z dnia 12 marca 2020 r., sygn. akt II AKa (...), utrzymał w mocy zaskarżone orzeczenie.

Orzeczenie Sądu odwoławczego zostało zaskarżone w całości, na niekorzyść osoby lustrowanej, kasacją Prokuratora Generalnego, który podniósł zarzut rażącego naruszenia przepisu prawa materialnego, to jest art. 2 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej w związku z art. 129 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Urzędzie Ochrony Państwa (Dz. U. nr 30 poz. 180 ze zm.), w związku z przepisami zarządzenia nr (...) z dnia 10 maja 1990 r. w sprawie zaprzestania działalności Służby Bezpieczeństwa, w szczególności z § 6 tego zarządzenia, polegającego na tym, iż Sąd Apelacyjny nie zastosował wymienionych przepisów w następstwie przyjęcia błędnego poglądu prawnego, uznając że osoba będąca w okresie od dnia 1 stycznia 1984 r. do dnia 5 kwietnia 1990 r. funkcjonariuszem Wydziału Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w J. nie pełniła służby w organach bezpieczeństwa państwa w

rozumieniu wyżej przywołanych przepisów ustawy lustracyjnej, co nastąpiło w wyniku przeprowadzenia ich nieprawidłowej wykładni, opartej na niewłaściwej identyfikacji cech decydujących o uznaniu tej jednostki za organ bezpieczeństwa państwa oraz będącego jej następstwem nieuprawnionego zastosowania wykładni funkcjonalnej, dokonanej przez odwołanie się do preambuły ustawy lustracyjnej wyrażające się w stwierdzeniu, że służba we wskazanej jednostce i we wskazanym okresie nie godziła w wartości będące podstawą ustawy lustracyjnej, podczas gdy prawidłowa wykładnia i kwalifikacja prawna przyjęta w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 r., III UZP 8/15 jednoznacznie wskazuje, że jednostka, w której pełnił służbę lustrowany była organem bezpieczeństwa państwa zgodnie z definicją zawartą w ustawie lustracyjnej.

Mając na względzie powyższe skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i przekazanie sprawy Sądowi odwoławczemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy stwierdził, co następuje.

Kasację Prokuratora Generalnego należało uznać za oczywiście zasadną, a to pozwalało na uwzględnienie jej w całości na posiedzeniu w trybie art. 535 § 5 k.p.k.

Ma rację skarżący, że w realiach przedmiotowej sprawy doszło do naruszenia prawa materialnego będącego podstawą podniesionego w kasacji zarzutu.

Sąd pierwszej instancji prawidłowo ustalił, zaś Sąd odwoławczy zaakceptował te ustalenia, że lustrowany pełnił służbę w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w J. od dnia 14 września 1975 r. do dnia 5 kwietnia 1990 r. Jednocześnie sądy obu instancji wadliwie przyjęły, że aktywności ta nie może stanowić podstawy do uznania, że lustrowany pełnił służbę w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu przepisów ustawy lustracyjnej.

Jak wynika z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia, Sąd Apelacyjny, dokonując wykładni stosowanych przepisów prawa materialnego, miał w polu widzenia stanowisko wyrażone w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu

Najwyższego z dnia 14 października 2015 r., III UZP 8/15 (OSNP 2016 r., z. 4 poz. 47), zgodnie z którym osoba pełniąca w latach 1984-1990 służbę w Zarządzie Łączności Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Wydziałach Łączności Wojewódzkich Urzędów Spraw Wewnętrznych jest osobą, która pełniła służbę w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 15b ust. 1 ustawy z dnia 18 lutego 1994 r. o zabezpieczeniu emerytalnym funkcjonariuszy Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Służby Wywiadu Wojskowego, Centralnego Biura Antykorupcyjnego Straży Granicznej Biura Ochrony Rządu, Państwowej Straży Pożarnej i Służby Więziennej oraz ich rodzin w zw. z art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 ustawy dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów. Nie uwzględnił jednak zapatrywania prawnego wyrażonego w tej uchwale, podkreślając, że została ona podjęta na gruncie przepisów emerytalnych i nie rozstrzygała wątpliwości dotyczących wykładni przepisów prawa na potrzeby postępowania lustracyjnego.

Sąd Najwyższy nie podziela stanowiska Sądu odwoławczego. Zauważyć trzeba, że w orzecznictwie lustracyjnym Sądu Najwyższego kwestia mająca znaczenie dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy nie budzi wątpliwości.

Zagadnienie będące istotą problemu, który rozstrzygnąć musiał sądy obu instancji było przedmiotem uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2021 r., I KZP 12/20, podjętej w postępowaniu zainicjowanym wnioskiem Rzecznika Praw Obywatelskich, złożonym na podstawie art. 83 § 2 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2019 r. poz. 825 ze zm.) W uchwale tej, Sąd Najwyższy, podzielając stanowisko wyrażone wcześniej w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 14 października 2015 r., III UZP 8/15, wskazał: „Osoba, która pełniła w latach 1984-1990 służbę w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych i która na podstawie art. 149 ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. Nr 30, poz. 179) z chwilą rozwiązania Milicji Obywatelskiej stała się policjantem, jest osobą, która pełniła służbę w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 5 i ust. 3 ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach

organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2020 r., poz. 306)”.

Sąd Najwyższy w składzie wydającym niniejsze rozstrzygnięcie aprobuje zarówno stanowisko wyrażone w cytowanej uchwale, jak i argumentację przedstawioną w uzasadnieniu uchwały podjętej w sprawie III UZP 8/15. Odwołując się do dokonanej przez powiększone składy Sądu Najwyższego wykładni przepisów prawa, powtórzyć jedynie można, iż zgodnie z treścią art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy lustracyjnej pod pojęciem „organów bezpieczeństwa państwa” rozumieć należy także jednostki terenowe poległe Służbie Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, działające w wojewódzkich, powiatowych i równorzędnych komendach Milicji Obywatelskiej oraz w wojewódzkich, rejonowych i równorzędnych urzędach spraw wewnętrznych. Jednocześnie, wedle art. 2 ust. 3 tejże ustawy, w przejętym przez nią rozumieniu, jednostkami Służby Bezpieczeństwa są te jednostki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, które z mocy prawa podlegały rozwiązaniu w chwili zorganizowania Urzędu Ochrony Państwa, oraz te jednostki, które były ich poprzedniczkami.

Ustawodawca wprowadził zatem dwie kategorie przesłanek określających jednostkę Służby Bezpieczeństwa: przesłankę odwołującą się do struktury organizacyjnej tej służby oraz przesłankę odwołującą się do podstawy rozwiązania danej jednostki organizacyjnej.

Odnosząc powyższe do Wydziału Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych należy wskazać, że jednostka ta została utworzona z mocy ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o urzędzie Ministra Spraw Wewnętrznych i zakresie działalności podległych mu organów (Dz.U. Nr 38, poz. 172). Wymieniono ją w Statucie Organizacyjnym Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, stanowiącym załącznik do Uchwały nr 144/83 Rady Ministrów z dnia 21 października 1983 r. w sprawie nadania statutu organizacyjnego. Jednocześnie zarządzenie nr 043/90 Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 10 maja 1990 r. w sprawie zaprzestania działalności Służby Bezpieczeństwa, wydane w celu wykonania postanowień art. 129 ustawy o Urzędzie Ochrony Państwa, w § 6 stanowiło, że zadania realizowane między innymi przez Zarząd Łączności i ich ogniwa terenowe, pozostają

niezmienione do czasu zakończenia reorganizacji Ministerstwa Spraw Wewnętrznych. Z powyższego wynika, że Wydział Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych spełniał przesłankę odwołującą się do struktury organizacyjnej Służby Bezpieczeństwa.

Ponadto, wymienienie w § 6 wskazanego wcześniej zarządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych, wydanego w celu wykonania przepisu stanowiącego o likwidacji Służby Bezpieczeństwa, Zarządu Łączności oraz podległych mu ogniw terenowych, świadczy, że w chwili utworzenia Urzędu Ochrony Państwa jednostki te funkcjonowały w strukturach Służby Bezpieczeństwa i jako takie podlegały rozwiązaniu z mocy prawa. To z kolei przesądza o wystąpieniu przesłanki opisanej w art. 2 ust. 3 ustawy lustracyjnej.

Skoro zatem Wydział Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w latach 1984-1990 stanowił jednostkę terenową, podległą Służbie Bezpieczeństwa, która to jednostka została rozwiązana z mocy prawa w chwili zorganizowania Urzędu Ochrony Państwa, stwierdzić trzeba, że osoba pełniąca służbę w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych, w okresie, w którym służbę w takiej jednostce pełnił lustrowany, jest osobą, która pełniła służbę w organach bezpieczeństwa państwa w rozumieniu przepisów ustawy lustracyjnej.

Mając to na względzie, Sąd Najwyższy uchylił zaskarżone orzeczenie i sprawę przekazał Sądowi Apelacyjnemu w (...) do ponownego rozpoznania. Przeprowadzając ponownie kontrolę odwoławczą, Sąd Apelacyjny rozważył zarzuty podniesione w apelacji prokuratora, mając w polu widzenia wiążące w tej sprawie zapatrywanie prawne Sądu Najwyższego.

W dalszym postępowaniu aktualność zachowuje również pogląd wyrażony w pkt 2 uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 26 maja 2021 r., sygn. I KZP 12/20, zgodnie z którym „błąd osoby lustrowanej, co do charakteru służby pełnionej w Wydziale Łączności Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych, w realiach konkretnej sprawy, może zostać uznany za usprawiedliwiony i wykluczyć odpowiedzialność za złożenie nieprawdziwego

oświadczenia lustracyjnego”. Zastosowanie tego poglądu, dające Sądowi odwoławczemu możliwość postąpienia w sposób określony w postanowieniu składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2006 r., I KZP 20/06, zależeć będzie od poczynionych w tym zakresie ustaleń.